

Opracowanie: *Ewelina Nocna-Podolak*

*„Jeżeli zobaczysz Szafarnię, Płonę i Gulbiny,
Radomin, Ornówek, wspomnij moje imię”*

F. Chopin

SCENARIUSZ ZAJĘĆ INTERDYSCYPLINARNYCH DLA KL. IV – VI

„NASZE WĘDRÓWKI Z FRYDERYKIEM PO ZIEMI DOBRZYŃSKIEJ”

Ziemia Dobrzycka położona jest w województwie kujawsko-pomorskim, na wschód od Torunia, między rzekami: Wisłą, Drwęcą i Skrwą. Jadwiga Jałowiec autorka wierszy o ziemi dobrzyńskiej napisała w jednym ze swych liryków słowa: *"Ziemia dobrzyńska niewielka / Można powiedzieć mała / Nawet wielkich liter / W nazwie nie dostała."* Wiele osób pisze jednak – wbrew "Słownikowi ortograficznemu" – nazwę wielką literą.

1. CELE EDUKACYJNE

A) KSZTAŁCENIE

- kształcenie wrażliwości muzycznej,
- doskonalenie pracy z mapą,
- rozwijanie i pogłębianie zainteresowań przeszłością,
- rozwijanie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji,
- rozpoznawanie instrumentów strunowych uderzanych,
- wzbogacenie zasobu słownictwa o wyrazy związane z muzyką,
- kształcenie umiejętności przedstawiania nastroju w muzyce środkami malarskimi,
- poznanie historii Ziemi chełmińsko – dobrzyńskiej,
- poznanie faktów z podróży po Ziemi dobrzyńskiej F. Chopina.

B) WYCHOWANIE

- wzbudzanie szacunku dla dorobku polskiej kultury,
- doskonalenie umiejętności wyjaśniania i poprawnego stosowania pojęć,
- rozwijanie zamiłowania do muzyki Chopina,
- kształtowanie umiejętności działania w grupie.

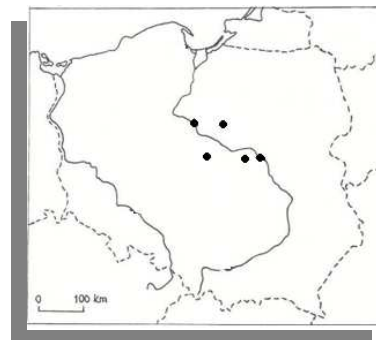
METODY PRACY – ćwiczenia, praca z mapą, pogadanka, praca z tekstem.

FORMY PRACY – indywidualna, grupowa, zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE – ilustracje – zdjęcia posiadłości w których przebywał Chopin, odtwarzacz CD, płyty z muzyką Chopina, krzyżówka, mapa fizyczna Polski, encyklopedie, albumy, kartki, farby, pędzle, karty pracy, zapis nutowy utworów Chopina, wiersze

- I. Rozpoczęcie zajęć** – na podstawie zamieszczonego opisu nanieś na konturową mapę Polski opisywane obiekty geograficzne. Odszukaj poniższe miasta na mapie w atlasie i określ współrzędne geograficzne Szafarni.

Polska położona jest w Europie środkowej, w dorzeczu **Wisły** i **Odry**. Stolicą jest **Warszawa**. Graniczymy z siedmioma państwami. Polska została podzielona na 16 województw. W województwie kujawsko – pomorskim leży **Szafarnia** i **Kłóbka**, a w województwie mazowieckim **Żelazowa Wola**.

Szafarnia – 53° 06' N, 19° 09' E

II. Wprowadzenie do tematyki zajęć

W Polsce wyodrębniamy wielkie krainy historyczne, których granice w ciągu wieków często zmieniały swój przebieg. Krainy historyczne Polski to m.in.: Pomorze, Wielkopolska, Kujawy, Mazowsze, Małopolska, Śląsk. Wydzielane są też mniejsze krainy historyczne, choćby Warmia, *Ziemia chełmińska*, *Ziemia dobrzyńska*. To właśnie po Ziemi Dobrzyńskiej podróżował F. Chopin. Przebywał w Ugoszczy, Szafarni, Oborach, Kikole, Obrowie, Toruniu. Swoje wrażenia ze zwiedzania zapisywał w Kurierze Szafarskim.

1. Poznanie historii Ziemi chełmińsko – dobrzyńskiej

Dobrzyńniacy stanowią odrębną grupę etnograficzną pozostającą w bliskim związku z Kujawami pod względem gwarowym. *Dobrzyńniacy*, podobnie jak *Chełminiacy*, wchodzi w skład pierwotnej grupy plemienną pomorską. Dialektolodzy traktują Kujawy, ziemię dobrzyńską i chełmińską jako jedną całość narzecze chełmińsko – dobrzyńskie. Na tereny Ziemi dobrzyńskiej napływali w ciągu wieków osadnicy z różnych stron. Przywozili ze sobą swoje obyczaje, inną mowę, mieszając się z ludnością Ziemi dobrzyńskiej. Ciągłe zmiany osadnicze nie sprzyjały kształtowaniu się odrębnej kultury regionu. O kulturze ludowej Ziemi dobrzyńskiej pisał A. Petrow w swojej monografii, która jest jedną z pierwszych prac etnograficznych o Ziemi dobrzyńskiej.

- 2.** Rozwiąż szyfrogramy i odgadnij nazwy miejscowości (wsi), które podczas jednych ze swoich wakacji odwiedził Fryderyk Chopin. Przyporządkuj cyfrze odpowiednią literę alfabetu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Ł	M	N	O	P	R	S	T	U	W	Y	Z

19 + 24 + 1 + 6 + 1 + 18 + 15 + 9 + 1 (SZAFARNIA)

7 + 21 + 12 + 2 = 9 + 15 + 23 (GULBINY)

18 + 1 + 4 + 16 + 14 + 9 + 15 (RADOMIN)

16 + 2 + 18 + 16 + 22 + 16 (OBROWO)

21 + 7 + 16 + 19 + 24 + 3 + 24 (UGOSZCZ)

3. Zapoznanie z miejscami związanymi z Fryderykiem Chopinem na Ziemi chełmińsko – dobrzyńskiej w województwie kujawsko – pomorskim.

❖ UGOSZCZ

Majątek ten pierwotnie należał do rodziny Borzewskich, którą odwiedzał Fryderyk. Historia takich miejscowości, jak Płonko, Płonne, Bocheniec wiąże się ściśle z opisanymi losami Szafarni, ponieważ były to posiadłości Dziewanowskich.

❖ OBORY

Podczas pobytu w Szafarni Chopin odwiedził klasztor Karmelitów w Oborach. Od wieków wciąż otaczana jest cudowna figura "Pieta Oborska", która została wykonana z drzewa lipowego na przełomie XIV i XV w. W celu upamiętnienia pobytu Fryderyka Chopina w Oborach, w 1999 r. wmurowano w kościele tablicę o następującej treści: *W oborskim kościele latem 1824 r. przebywał i grał na tych organach Fryderyk F. Chopin.*

❖ SZAFARNIA

Pod koniec lipca 1824 r. Fryderyk udał się na wakacje do majątku rodziny Dziewanowskich w Szafarni. Chopin przebywał tam aż do września. Były to prawdziwe wiejskie wakacje. Wrażenia Fryderyka z tych wspaniałych wakacji udokumentowane są doskonale w redagowanym przez niego *Kuryerze Szafarskim*. Oto fragment zawierających informacje przeznaczone dla rodziny, dotyczące rozrywek Fryderyka, jego trybu życia, doniesienia o wydarzeniach muzycznych, a także charakterystyczne obserwacje szafarskiej fauny, z relacji datowanej 16 sierpnia 1824 r.:

- *J.P. Jakób Chopin wypija na dzień sześć filiżanek kawy żółdziowej, Mikołajek zaś co dzień cztery bułeczki zjada, notabene prócz potężnego obiadu i trzypotrawnej kolacyki.*
- *Wczora j w nocy kot, zakradłszy się do garderoby stłukł butelkę z sokiem; lecz jak z iedney strony wart szubienicy, tak z drugiey i zasługuye na pochwałę, bo sobie najmnieyszą wybrał.*

❖ OBROWO

Wielokrotnie wymienianą miejscowością w chopinowskiej korespondencji było Obrowo. Chopin rozpoczyna swoją relację w *Kuryerze Szafarskim* następująco: „*Dnia 20 bm. w Obrowie było okrężne. Cała wieś zgromadzona przede dworem szczerze się weseliła, szczególnie po wódce, a dziewczyny piskliwym semitonicznie-falszywym wyśpiewywały głosem [...]*” Pobyt czternastoletniego Chopina w Obrowie wywarł na nim duże wrażenie, tam po raz pierwszy w życiu, zetknął się z wiejską muzyką Ziemi dobrzyńskiej. Rok później, 26.08. 1825 r., w liście do rodziców napisanym z Szafarni, zdał obszerną i barwną relację z dożynek, z której dowiadujemy się, że czynnie w niej uczestniczył: sam grał na basach, a nawet tańczył.

❖ TURZNO

Wyjazd do Turzna na Ziemi Chełmińskiej: „*Jutro rano jedziemy do Turzna i nie mamy wrócić aż dopiero w środę*” – pisał Fryderyk z Szafarni do rodziców 26 sierpnia 1825 r. Była to wycieczka poza granicę Ziemi Dobrzyńskiej, jak i ówczesną granicę prusko-rosyjską. Właścicielem ziem był Augustyn Bartłomiej Działowski, który wraz ze swoją rodziną, pod koniec lata 1825 r. podejmował młodego wirtuoza z Warszawy. Nie są znane szczegóły pobytu Chopina w Turznie. Wiadomo jedynie, że wizyta trwała kilka dni.

❖ SOKOŁOWO

Chopin, będąc w Szafarni odwiedzał swojego przyjaciela, Jasia Białobłockiego w Sokołowie. Liczne wspomnienia o pobytach Fryderyka w Sokołowie można znaleźć w obszernej, młodzieńczej korespondencji przyjaciół. Chopin, zapowiadając swoje rychłe odwiedziny u przyjaciela w liście z 17 lipca 1825 r., pisze: „*Jak będę u Ciebie, to Ci wytłumaczę ową zagadkę [...]*”, a pod koniec dodaje słynny wykrzyknik: „*Ach, Sokołowo mi zapachniało!*”

❖ TORUŃ

W 1825r., wybrał się do Torunia. Zabytki toruńskiego grodu wywarły na Fryderyku duże wrażenie co opisał w liście do swego przyjaciela: „*[...] Widziałem wieżę pochyłą, ratusz sławny, tak zewnątrz, jako i wewnątrz, którego największą osobliwością jest to, iż ma tyle okien, ile dni w roku, tyle sal, ile miesięcy, tyle pokoi ile tygodni, i że cała budowla onego jest jak najwspanialszą, w guście gotyckim. To wszystko jednak nie przechodzi pierników, oj pierników z których jeden poszłam do Warszawy.*” Dla upamiętnienia pobytu kompozytora w ścianę kamienicy przy ul. Mostowej 14 wmurowano tablicę pamiątkową „*W tym domu przebywał Fryderyk Chopin w roku 1825.*”

❖ GOLUB

Zwiedził, usytuowany na wzgórzu górującym nad miastem, zamek warowny, prawdopodobnie także położony nieopodal zamku renesansowy kościół św. Katarzyny. Wspominał o tym w swoim *Kuryerze Szafarskim*, gdzie w dziale *Wiadomości Zagranicznych* pisze: „*JPan Pichon był dnia 26. i r.b. w Golubiu.*”

❖ **KIKÓŁ**

Była to posiadłość Hrabiego Karola był jedynym synem Zboińskiego i najprawdopodobniej w 1818 r., odpoczywał w niej Chopin podczas wycieczki kierunku Pomorza, spędził tu kilka letnich dni.

4. Od nazw miejscowości utwórz nazwy ich mieszkańców.

! Nazwy mieszkańców miast, wsi tworzymy najczęściej dodając do tematu rzeczownika przyrostek – *anin* (r.m.)

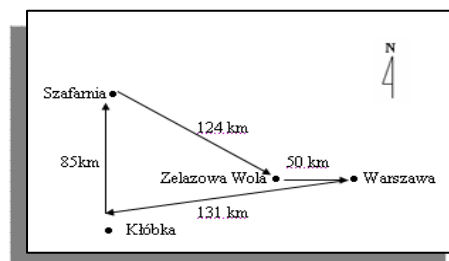
! Nazwy mieszkańców miast i wsi zapisujemy małą literą. Inne miejscowości na Kujawach i Ziemi dobrzyńskiej odwiedzane przez Chopina to: Sokołowo, Służewo, Ornówek.

Szafarnia – szafarnianin, szafarnianka	Gulbiny – gubinianin, gubinianka
Radomin – radominianin, radominianka	Obrowo – obrowianin, obrowianka
Ugoszcz – ugoszczanin, ugoszczanka	Kikół – kikolanin, kikolanka
Sokołowo – sokołowianin, sokołowianka	Kłóbka – kłobczanin, kłobczanka
Ornówek – ornówczanin, ornówczanka	Służewo – służewianin, służewianka

5. Schemat mapki przedstawia miasta w których przebywał Fryderyk Chopin.

a) Oblicz ile kilometrów wynosi trasa podróży śladami Fryderyka Chopina

Odp.

b) Uzupełnij list Janka, podając kierunki geograficzne /wpisz skrótami polskimi/

Na wycieczkę wyruszyliśmy z Szafarni. Udaliśmy się na do Żelazowej Woli, gdzie zwiedziliśmy dworek, gdzie w 1810 roku przyszedł na świat Fryderyk Chopin. Autobusem udaliśmy się na do Warszawy. W Warszawie zwiedziliśmy Pałac w Łazienkach i kościół, gdzie złożone jest serce Chopina. Następnie wyruszyliśmy na do Kłóbki, gdzie znajduje się skansen. Stamtąd kierując się na wróciliśmy do Szafarni.

6. Wysłuchanie wybranych utworów powstałych podczas pobytu Chopina na Ziemi chełmińsko – dobrzyńskiej np. Rondo c-moll, Mazurki – nr 1 fis-moll, nr 4 As-dur, nr 2 cis-moll.

7. Przedstawienie podziału instrumentów muzycznych na trzy grupy – strunowe,

dęte i perkusyjne. Wyszukanie w Internecie informacji na temat instrumentów strunowych uderzanych – fortepian, pianino, klawesyn, organy

8. Wybierz dowolny instrument muzyczny lub przedmiot z otoczenia i narysuj go stosując figury geometryczne.
9. Za pomocą kontrastów barwnych przedstaw na kartce format A4 za pomocą pasteli stosując plamy otoczone konturem lub plamami miękkimi wybrany utwór muzyczny Chopina.
10. Kartkę formatu A 3 podziel na 4 części. W każdej części wykonaj rysunek instrumentu muzycznego stosując różne przybory /ołówki miękkie, twarde H, kredkę, węgiel.

III. Ewaluacja

Podsumowanie zdobytych wiadomości o pobycie Chopina – na Ziemi dobrzyńskiej, czy odczuwają dumę z tego, że F. Chopin był Polakiem, co uczniowie poznali i czego się nauczyli oraz ocena aktywności uczniów podczas zajęć.

Literatura:

- <http://pl.chopin.nifc.pl/chopin/> „Przewodnik po miejscach związanych z F. Chopinem”,
- <http://pl.wikipedia.org/wiki/Szafarnia>,
- <http://pl.chopin.nifc.pl/chopin/places/poland/> - „Polska Chopina”,
- <http://www.chopin.info.pl/show.php>,
- A. Misior – Waś, W. Sygut „Lubię tworzyć”
- <http://images.google.pl/images>,
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/pl/f/Ugoszcz_palac.jpg.